Reginaldus Thomas Foster – Daniel Patricius McCarthy: Ossium Carnes Multae e Marci Tullii Ciceronis Epistulis. The Bones' Meats Abundant from the Epistles of Marcus Tullius Cicero

The Catholic University of America Press, Washington, DC, 2021.

Korábban (*Sapientiana* 11 [2018/1] 125–127.) beszámoltunk az amerikai szerzőpáros első könyvéről, amely a latin nyelv „puszta csontvázát" *(ossa latinitatis sola)* tárta az olvasó elé az időközben elhunyt Reginald Foster karmelita szerzetes, legendás római nyelvtanár rendszerét követve. Az öt kötetre tervezett könyvsorozat *(Latinitatis Corpus)* mindenekelőtt a latin nyelvet tanítóknak kíván segíteni, ám egyúttal az értelmes és tanulásra elszánt olvasóhoz is szól. A 2. kötetben Cicero 51 levelének szövegét kapjuk kézhez részletes nyelvtani magyarázatokkal. Kezdetét vette tehát a csontok fölöltöztetésének nemes és érdekfeszítő föladata.

E kötethez három előszót kapunk: Antonio Salvi ferences atya a vatikáni államtitkárságról, Shane Butler professzor a baltimore-i Johns Hopkins Egyetemről, valamint Sally Davis, középiskolai latintanár tollából. A kötet szerzői pedig részletes használati utasításuk előtt Cicero nyelvezetébe nyújtanak bevezetést. A római író és államférfi évszázadok óta a klasszikus írott latin nyelv atyjának számít, levelei pedig igen közel viszik az olvasót a beszélt nyelvhez. Mintha egy ma ünnepelt írónk elektromos levesládájába kukkantanánk bele: a szöveg nem erőltetett vagy mesterkélt, hanem a mindennapok természetes közvetlenségével szólal meg. Épp ezért esett e levelekre a szerzők választása, hogy belőlük válogatva segítségükkel „fölöltöztessék", azaz élővé tegyék a nyelv korábbi kötetükben leírt vázat. Már e bevezető szövegben olyan rövid Cicero-idézeteket olvashatunk, melyek meggyőzően igazolják a szerzőpáros ítéletét. Álljon itt ennek bizonyítására egyetlen a soksok példa közül: „bizony a leveleket mindennapi szavakból szokás szőni" *(epistulas vero cotidianis verbis texere solemus).* A kötet ugyanakkor nem kíván történeti bevezetőt adni Cicero leveleibe, egy nyelvkurzus leírását sem nyújtja. Inkább lelkesíteni kíván és mintát adni a latin tanítására. (A sorozat egyik következő kötetének föladata lesz, hogy a 2. kötetben szereplő levelek hanganyagával és iskolai párbeszédek segítségével segítse tovább az olvasót a megkezdett úton.)

A 2. kötet első része a kiválasztott 51 teljes levelet hozza Tyrell–Purser szövegkiadásában. Mindegyik mellett a legrégibb kéziratos szöveg másolata látható. A második rész megismételve Tyrell–Purser szövegét részletesen tárgyalja a levelekben előforduló nyelvtani jelenségeket. A magyarázatok bőven utalnak az 1. kötetre – a keresztutalások Daniel Vowles latintanár munkái. A 2. kötet harmadik része pedig 500 rövid példamondatot (200 kijelentést, 100 kérdést, 100 fölszólítást és 100 fölkiáltást) sorol föl – evvel is közelebb hozva az olvasót a mindennapok beszélt latinjához. Mivel Cicero számos levelét dátummal látta el, a harmadik részben olvashatunk még néhány megjegyzést a római naptárral kapcsolatban.

A függelékben az irodalomjegyzéket találjuk, a kötet végén pedig részletes mutatókat, melyek megkönnyítik a levelek, valamint a szavak, illetve nyelvtani jelenségek visszakeresését. Ezek egyike az 1. és a 2. kötet együttes használatára vonatkozik. A 2. kötetet a szerzők s a kötetben közreműködők rövid életrajza, valamint köszönetnyilvánítás zárja.

Bakos Gergely OSB

*

„Edentur a nobis at a posteris edentur" (Általunk kiadott, az utókor által felfalt) – ez a kötet szerzőinek reménye, és minden bizony-

nyal ezért is esett Ciceróra a választásuk. Marcus Fabius Quintilianus (Kr. u. 35–95) a retorika tanításával kapcsolatban azt vallja, hogy Cicero maga az ékesszólás, és bőven elég őt utánozni ahhoz, hogy a latin nyelvet kiemelkedő hozzáértéssel használjuk. Ha tehát valaki igazán szépen akar latinul beszélni, Cicerót érdemes olvasnia – ez volt mindig is Reginald Foster karmelita atya meggyőződése, és ehhez nyújt segítséget a jelen kötet is Cicero jóvoltából. Továbbra sem nyelvtanközpontú kötetet kapunk tehát, hanem a latin mint élő nyelv magával ragadó tapasztalatát. Míg az 1. kötet használható a latin nyelv tanítására, e 2. kötet inkább ízelítő és étvágygerjesztő arra, hogy a latin nyelv ékességét az irodalom gyöngyszemein keresztül sajátítsuk el, jelen esetben Cicero levelein keresztül. A reneszánsz egy kedvelt tanítási módszerét eleveníti fel így a kötet, közvetlenül a latin óriástól tanulva, miközben példákat és gyakorlati alkalmazást szolgáltat az 1. kötethez. És mindeközben a latinnal mint élő és lüktető nyelvvel találkozunk.

Ha valaki megkérdezte Reginald Foster OCD atyát, hogy mi értelme egy évszázadok óta halott nyelvet tanítani, amit az egyházban is csak a konzervatív beállítottságúak hiányolnak, igen vehemens választ kapott, mely határozottan leszögezte, hogy a latin nem halott és nem is konzervatív, hanem a kultúra bölcsője és gyökere – élő nyelv, mely gondolkodásunkat formálta és formálja, ez az, amiről az élet szól. És ahogy ezt a kötetet lapozzuk, meg is tapasztaljuk a latin nyelv varázsát. Két éve, hogy Reginaldus, a latin nyelv nagy géniusza 2020. december 25-én koronavírus-fertőzés következtében 81 évesen elhunyt. Ez a latin nyelv örök értékét felvillantó és megszerettető sorozat, mely sajátos nyelvtanítási módszerén alapul, méltó emléket állít Reginald atya életművének, mely Cicero szavaival élve *„multis luminibus ingeni, multae tamen artis”,* brilliáns és mégis művészi.

Petres E. Lúcia OP

A recenziók szerzői

Török Csaba katolikus pap, teológus, az Esztergomi Hittudományi Főiskola egyetemi tanára; cstorok@gmx.net

Ancsin István teológus, jogász, a Brenner János Hittudományi Főiskola főiskolai tanára; ancsin@gmx.net

Kisnémet Fülöp bencés egyszerű fogadalmas szerzetes Pannonhalmán, szociológus, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola teológia szakos hallgatója; fulop@osb.hu

Schnider Anikó Angelika domonkos szerzetesnő, a Sapientia Főiskola volt hallgatója, jelenleg a Pápai Biblikus Intézetben licencia képzésen vesz részt; angelika.schnider@domonkosnoverek.hu

Bakos Gergely bencés szerzetes, filozófus, a Sapientia Főiskola Filozófia Tanszékének vezetője; bakos.gergely@sapientia.hu

András Szabolcs teológus, a kolozsvári Babeș-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar adjunktusa, a Didaktikai Teológia Intézet dogmatika tanára; andras.szabolcs@ubbcluj.ro

Petres E. Lúcia domonkos szerzetesnő, a Sapientia Főiskola Filozófia Tanszékének docense; petres.lucia@sapientia.hu